

Būkime pasirengę netikėtumams

*Neva Viise, Jekaterina Gridneva, Larissa Ivahno
Estija*

Seminaras Taline

Vedėjams tai buvo baisiausias košmaras. Dvi seminaro vedėjos labai rūpestingai sutvarkė didelę klasę. Pastatė projektorių, suolus sustumdė ratu, ant sienų iškabino per ankstesnę seminaro dieną parengtą medžiagą, parūpino pieštukų ir flomasterių. Ir štai 15 seminaro dalyvių bei Kritinio mąstymo ugdymo skaitant ir rašant (KMUSR) projekto vizituotojas, atvykęs stebėti seminaro, stovime priešais užrakintas duris. Išvakarėse sąžiningai savo pareigas atliekantis sargas, didžiai rūpindamasis saugumu, užrakino visų klasių duris. Buvo šeštadienis, tad iki pirmadienio sargo nebuvo galima laukti, o stebuklingojo raktą nė vienas iš mūsų seminaro vadovų, deja, neturėjo.

Reikėjo persiorientuoti. Viena mokytoja nusivedė mus į savo nedidukę klasę ir surengė diskusiją apie tai, kas įvyko pirmąją seminaro dieną (tą dieną buvo antroji dviejų dienų seminaro diena), o kita vedėja savo automobiliu išskubėjo ieškoti raktų. Po pusvalandžio ji grįžo, ir mes sugužėjome į seminarui sutvarkytą patalpą.

Netikėtumai buvo tik prasidėję. Tą dieną turėjo vykti diskusija arba, kaip nurodyta informaciniame leidinyje, turėjome dirbti naudodamiesi kampų metodu. Šio metodo esmė tokia: dalyviai pasirenka temą ir nusprendžia, kokių skirtingų požiūrių šiuo klausimu galima laikytis, o po to pasiskirsto po skirtingus kampus. Vienas kampas skirtas tiems, kurie sutinka su temos teiginiu, kitame kampe glaudžiasi tie, kurie mano priešingai, o dar vienas kampas paliktas neapsisprendusiems. Kiekviena grupė turi aptarti savo poziciją ir išrinkti vieną arba du atstovus, kurie išdėstys jų požiūrį visiems. Jeigu kurį nors dalyvį kitų argumentai įtikina, jis bet kada gali pereiti iš vienos grupės į kitą.

Seminaro dalyviai iš lėtoje surašytų galimų temų išsirinko "Šypsena". Klausimas buvo toks: "Ar šypsena yra reakcija ar nuotaikos išraiška?" Remtasi tuo, kad amerikiečiai dažnai šypsosi, bet kažin ar nuoširdžiai? O gal europiečiams būdingas nesišypsantis veidas nuoširdesnis? Jie rengėsi svarstymui, aptarė visus dalykus, kuriuos galėtų reikšti šypsena: nuo kaukės, kurios paskirtis saugoti ir slėpti, iki iš tiesų linksmo būdo išraiškos. Po gyvos diskusijos dalyviai buvo pasirengę pradėti.

Seminaro vedėjai paprašė dalyvių išsiskirstyti po kampus pagal jų užimamą poziciją šiuo klausimu. Paaiškėjo, kad nebuvo skirtingų nuomonių. Visi sutiko, jog šypsena esanti reakcija, galbūt ir skirtingų priežasčių sukelta, bet vis dėlto reakcija. Tai buvo antra nemaloni staigmena seminaro vedėjoms. Reikėjo kažką daryti. Ar žengti į priekį ir raginti žmones rinktis kitokią poziciją? O gal kitaip suformuluoti temą ir bandyti sukurstyti skirtingas nuomones? Ar grįžti prie pradžios ir iš naujo rinktis temą? Aišku, kad, kaip ir kitais kartais, taip ir šįsyk, seminaro vedėjos tikėjosi, jog viskas vyks sklandžiai, pagal gerai apgalvotą planą, ir jos galės pademonstruoti savo, kaip seminaro vedėjų, profesionalumą.

Jos neilgai svyravo. "Gerai, tarė viena. - Ši tema netinka. Reikia rinktis kitą". Pradėjo viską iš pradžių. Rinkosi naujas temas. Buvo pasiūlytos šios temos: "Abortai", "Eutanazija" ir "Gyvenimas neregistruojant santuokos". Dalyviai pasirinko neregistruotus santykius, paskui susiskirstė į tris beveik tokio pat dydžio grupes: vieni pasisakė už tradicinės vedybas, kiti palaikė gyvenimą kartu neregistruojant santuokos, o trečioje grupėje liko neapsisprendusieji. Užvirė gyva diskusija šia daugeliui labai rūpima tema. Vedėjos savo nuomonės nesakė, tik atidžiai kreipė diskusiją, kad būtų išvengta neigiamų emocijų. Dalyviams buvo leidžiama pereiti į kitą kampą, panorėjus pakeisti savo požiūrį. Buvo labai įdomu. Galiausiai išaugo neapsisprendusiųjų

kampas. Vedėjos užbaigė diskusiją. Jokio sprendimo svarstytu klausimu nebuvo priimta, bet svarstymas labai pavyko.

Ypač vertinga buvo šio seminaro apmąstymo pakopa. Dalyviai aptarė, kodėl netiko pirmoji tema. Jie priėjo prie šių išvadų:

1. Diskusijos pavyksta geriausiai, jei pasirenkama rimta, visiems rūpima tema ir visi nori pasakyti savo nuomonę apie ją.
2. Kad svarstymas iš tiesų vyktų, grupės narių požiūriai turėtų skirtis.
3. Veiksmingiausios tos temos, kurias galima tirti, kai remiamasi skaičiais, statistikos duomenimis ir ekspertų nuomonėmis.

Dalyviai taip pat jautėsi kalti, kad nebuvo paisoma visų diskusijų taisyklių, tokių kaip kalbėjimas paeiliui ir ribotas pasisakymų laikas. Jie nusprendė, kad iš dalies taip atsitikę dėl to, kad jų sudarytas ir pakabintas "taisyklių" sąrašas kažin kur prapuolė. Per kitas diskusijas "taisyklės" būtinai kabės gerai matomoje vietoje.

Seminaras, kuris vyko ne taip, kaip buvo tikėtasi, pasirodė esąs labai geras pavyzdys, kaip reikia elgtis, jei pamoka pakrypsta nelaukta linkme. Kaip sakė seminaro vedėjos, nesunku vesti pamoką, kai viskas vyksta taip, kaip suplanuota. Tikrasis išbandymas mokytojui esti tuomet, kai pamoka ima žlugti arba keistai pakrypsta. Drąsesnieji perorganizuoja pamoką, derindamiesi prie mokinių. Daugeliui iš mūsų teko pajusti kartėlį dėl pusėtinios pamokos, kai paaiškėja, kad mūsų planai nuėjo perniek. Šis seminaras atskleidė tikrąjį "į mokinį orientuotą" mokymą ir vaizdžiai parodė, kodėl mums atrodo, jog KMUSR programa yra geroje rankose.

Rašinio tikrinimas

Jeanne Reardon, JAV

Mes, mokytojai, padedame mokiniams suprasti, kokios yra jų rašymo silpnosios vietos, ko jiems stinga. Tuo pat metu turime padėti mokiniams mokytis rašyti ir mąstyti. Ko gero, svarbiausias dalykas, kurio mokome besimokančius rašyti mokinius, yra rašinio tikrinimas ir klaidų taisymas. Štai dvi mintys, kaip suteikti mokiniui daugiau progų jaustis atsakingam už taisymą.

Kai mokiniams sunkiai sekasi tvarkyti savo rašinius (viską surašo į vieną ilgą pastraipą arba išbarsto informaciją po visą rašinį), mokytojas galėtų pasakyti: "Atkreipiau dėmesį, kad pirmame sakinyje tu rašai apie _____ . Apie ką dar rašai? Pabrauk raudonu pieštuku visus sakinius, kuriuose kalbama apie _____ . Tada oranžiniu pieštuku pabrauk sakinius, kuriuose kalbama apie kitus dalykus". Šis būdas padeda rašančiam mokiniui susigaudyti, kaip ir kur reikia pradėti bei baigti pastraipas, pasižymėti vietas, kur informaciją galima sutrumpinti, ir tas vietas, kur reikia pridėti.

Jeigu neturite spalvotų pieštukų, galite pabraukti skirtingai: pirmą temą vingiuotai, antrą – brūkšneliais ir pan. Kiti mokytojai liepia mokiniams išsikirpti sakinius žirkklėmis ir pertvarkyti.

Skirtingos spalvos pabraukimai taip pat padeda išryškinti rašinio sudedamąsias dalis. Pavyzdžiui, kai mokiniai rašo rašinį, kuriuo nori įtikinti, jiems lengviau padaryti savo argumentus svaresnius, kai jie vizualiai išryškina sudedamąsias dalis. Šiuo atveju mokytojas gali nurodyti: "Pabraukite raudonu pieštuku sakinį, kuriame suformuluota idėja arba veiksmas, kuriuo jūs stengiatės įtikinti skaitytojus. Žaliu pieštuku pabraukite sakinius, kuriuose pateikiami paaiškinimai ir jūsų nuomonę palaikantys įrodymai. Mėlynu pieštuku pabraukite tuos sakinius, kuriuose tikimasi skaitytojo kontrargumentų ir į juos atsiliepiama". Pabraukimai skirtingomis spalvomis padeda mokiniui suprasti, ko trūksta jo rašiniui, ir pataisyti tai, ką reikia, užuot palikus tą darbą atlikti mokytojui. Tokie būdai padeda mokiniams perrašant iš naujo permąstyti.

Neaprašinėkite knygų

Jeanne Reardon, JAV

Daugeliui iš mūsų žinomas teksto žymėjimo (INSERT) metodas – kodavimo būdas, padedantis mokiniams geriau įsisąmoninti, ką jie jau žino, kas jiems neaišku arba kokia informacija jiems yra nauja. Mokydami šio būdo mokytojus, mes paprastai padalijame teksto kopijų ir tiesiog pasakome jiems pažymėti informaciją klausukų, šauktukų ir pan. šio teksto paraštėse.

„O kaip elgtis su mokiniais? - klausia Islamas iš Azerbaidžano. - Juk negalime leisti jiems aprašinėti knygų, kurios dar ne kartą bus naudojamos?“

Taigi siūlau: sulenkite popieriaus lapą ir iškirpkite knygos dešinės paraštės pločio juostą. Šią popieriaus skiltį įdėkite šalia teksto, viršuje užrašykite teksto puslapio numerį ir pažymėkite pirmąją eilutę. Tegul mokiniai savo kodinius ženklus rašo ant šio lapo.

Kai reikia skaityti ilgesnius tekstus, mokiniai gali pasidaryti daugiau juostelių ir jų viršuje užrašyti puslapio numerį.

O štai dar vienas patarimas, šįsyk iš Mongolijos

Tad Elliot, JAV

Gamtos mokslų pamokose svarbu “pavaizduoti” tai, ką skaitome arba rašome. Mongolijoje šis metodas buvo išbandytas ir pasirodė esantis labai naudingas.

Mokiniai susibūrė į komandas ir skaitė tekstą apie širdies veiklą. Paskui jie turėjo nupiešti tai, ką sužinojo perskaitę tekstą. Buvo daug diskutuojama. Kai komandos nupiešė savo paveikslą, susitiko su kita komanda, aptarė ir pataisė savo piešinius vėl žiūrėdami į tekstą arba papildomą medžiagą, jei kildavo klausimų. Visi stebėjosi, kad kai reikėjo papasakoti apie širdies veiklą kitiems grupės nariams, labai padėjo jų piešti piešiniai.